

Asia: VN/3071/2020

Arviomuistio hallinnon automaattiseen päätöksentekoon liittyvistä yleislainsäädännön sääntelytarpeista

Automaattisen päätöksenteon nykytila ja sääntelytarpeet

Miten arvioitte automaattiseen päätöksentekoon liittyvää tilannekuvaa ja yleisesti asiaan liittyviä sääntelytarpeita?

Automaattista päätöksentekoa koskevaa lainsäädäntöä tarvitaan ehdottomasti, jotta päätöksenteon kohteena olevien niin luonnollisten kuin juridisten oikeushenkilöiden oikeusturva voidaan varmistaa.

Automaattisen päätöksenteon käyttöalan rajaus

Miten arvioitte arviomuistiossa ehdotettua käyttöalan rajaamista tilanteisiin, joissa ratkaisu on johdettavissa koneellisesti lainsäädännöstä ja tiedossa olevista yksiselitteisistä faktoista tilanteessa, jossa päätöksentekoon ei liity harkintavaltaa?

Vantaan kaupunki katsoo, että käyttöala tulisi rajata kysymyksessä yksilöityihin tilanteisiin, joissa ratkaisu on loogisesti johdettavissa lainsäädännössä olevista säännöksistä sekä tiedossa olevista faktoista. Kaikki harkintavaltaa sisältävät päätökset on jätettävä automaattisen päätöksenteon käyttöalan ulkopuolelle. Harkintavaltaa sisältävissä tapauksissa voisi kuitenkin harkita sen sallimista, että asia tietyiltä osin valmisteltaisiin automaattisesti.

Miten arvioitte ehdotettua lähtökohtaa, jonka mukaan automaattinen päätöksenteko voisi yleislainsäädännön nojalla perustua vain viranomaisen ennalta määrittelemiin, lainsäädännön mukaisiin päättelysääntöihin (ei esimerkiksi oppivaan tekoälyyn)?

Vantaan kaupunki katsoo, että oppivan tekoälyn soveltaminen ei takaa hyvän hallinnon periaatteiden toteutumista, koska tekoälyn käyttämät päätöksentekoperusteet eivät ole läpinäkyvästi selvitettävissä. Tekoäly ei myöskään osaa ottaa asiaan liittyviä erityispiirteitä riittävästi huomioon, jotta asiakkaan oikeusturva olisi taattu.

Hyvän hallinnon ja oikeusturvan varmistaminen

Olisiko lakiin syytä ottaa säännös, jossa korostetaan viranomaisen velvollisuutta varmistua, että automaattisen päätöksentekojärjestelmän käyttö ei vaaranna hyvän hallinnon, oikeusturvan ja

perusoikeuksien toteutumista? Tulisiko näiden periaatteiden toteutumista varmistaa jollain muunlaisella menettelyllä?

Tällaisen säännöksen ottaminen lakiin on perusteltua, vaikka automaattisen päätöksenteon ollessa osa hallintomenettelyä hyvä hallinto, oikeusturva ja perusoikeuden tulisi ilman erillistä säännöstäkin ottaa huomioon. Nimenomainen säännös ohjaa kuitenkin automaattisen päätöksentekojärjestelmän käyttöön oton valmistelua ottamaan nämä asiat huomioon.

Tietojärjestelmäsääntely ja virkavastuun kohdentaminen

Muistiossa ehdotetaan, että virkavastuun asianmukainen toteutuminen pyrittäisiin varmistamaan kohdentamalla virkavastuu tiettyihin järjestelmän käyttöä koskeviin virkatehtäviin. Miten arvioitte ehdotuksen toimivuutta?

On selvää, että yksittäinen viranhaltija ei voi olla virkavastuussa kaikista automaattisen päätöksenteon avulla tehtyjen päätösten oikeellisuudesta. Virkavastuu tulee kuitenkin ulottaa koskemaan päätöksentekosääntöjen laatimista, käytettävän järjestelmän riittävää testausta ja järjestelmän käytön valvontaa. Asiakkaalla oleva oikeus hakea muutosta päätöksestä turvaa hänen oikeusturvaansa, vaikka itse päätöksen osalta ei olisikaan nimettävissä virkavastuussa olevaa henkilöä.

Miten arvioitte ehdotusta, jonka mukaan järjestelmässä käytettävät päätöksentekosäännöt tulisi hyväksyä nimenomaisella päätöksellä? Millaisessa menettelyssä tai kokoonpanossa säännöt tulisi hyväksyä?

Vantaan kaupunki katsoo, että kunnissa tulisi hallintosääntöön sisällyttää määräykset siitä, kenellä on oikeus tehdä päätös käytettävistä päätöksentekosäännöistä. Sääntöjen hyväksyjänä voisi olla yksittäinen viranhaltija.

Miten arvioitte järjestelmän tai siihen tehtyjen muutosten hyväksymistä ja vaatimustenmukaisuuden arviointia koskevaa ehdotusta?

Muutokset tulisi hyväksyä vastaavasti kuin alkuperäiset päätöksentekosäännökset. Tietojärjestelmistä tehdään jo tietosuojaa ja kohta tiedonhallintoa koskevien lakien nojalla vaatimustenmukaisuuden arvioinnit. Tärkeämpää kuin vaatimustenmukaisuuden arviointi on tietojärjestelmien riittävä testaus ennen käyttöönottoa, jotta voidaan varmistua, että järjestelmä antaa vahvistettujen päätöksentekosääntöjen mukaiset tulokset.

Miten arvioitte järjestelmän valvontaa koskevaa ehdotusta?

Järjestelmän toimivuutta tulee jatkuvasti valvoa esim. yksittäisten päätösten oikeellisuutta tarkastamalla. Näin voidaan vakuuttua siitä, että järjestelmä toimii päätöksentekosääntöjen ja niiden taustalla olevien lainsäännösten mukaisesti.

Tulisiko virkavastuun kohdentamiseksi ottaa käyttöön muita velvollisuuksia tai menettelyitä?

Nämä menettelyt, joita on muistiossa esitetty ovat riittävät.

Viranomaisten toiminnan julkisuus ja päätöksenteon läpinäkyvyys

Miten arvioitte ehdotusta, jonka mukaan viranomaiselle tulisi asettaa velvollisuus esittää kuvaus automaattisessa päätöksenteossa sovellettavista päätöksentekosäännöistä ja asioiden valikoitumisesta automaattisesti ratkaistavaksi? Millainen kuvauksen tulisi olla?

Toiminnan avoimuuden vuoksi on välttämätöntä, että sovellettavista päätöksentekosäännöistä tehdään päätös, jotta säännöt ovat julkisesti kaikkien nähtävillä ja tiedetään, kenen vastuulle kuuluu päätöksentekosäännöistä päättäminen. Kuvauksen tulisi sisältää ne säännöt, joiden nojalla automaattinen päätöksenteko tehdään. Ohjelman lähdekoodin ei tarvitse sisältyä kuvaukseen.

Miten arvioitte asiakirjan varmentamista koskevaa ehdotusta?

Muistiossa esitetty asiakirjan varmentaminen tietojärjestelmän tekemällä merkinnällä olisi käytännöllinen ja toteutuskelpoinen ratkaisu.

Tietosuoja

Tulisiko automaattiseen päätöksentekoon liittää muunlaisia suoja-toimia kuin mitä arviomuistiossa ehdotetaan?

Muistiossa esitetyt suoja-toimet ovat riittäviä.

Miten lasten erityinen suojan tarve tulisi huomioida automaattisessa päätöksenteossa?

Hallinnollisessa päätöksen teossa lapset eivät yleensä edusta itseään, vaan heidän puolestaan asiaa hoitavat heidän huoltajansa. Tämän vuoksi ei ole erityistä tarvetta ottaa lasten erityistä suojan tarvetta huomioon. Lasten erityinen suojan tarve tulee huomioida lähinnä silloin, kun he itse käyttävät tietojärjestelmiä.

Muut sääntelytarpeet

Millä muilla tavoin hallinnon lainalaisuuden, hyvän hallinnon, oikeusturvan ja virkavastuun toteutuminen tulisi yleislainsäädännössä varmistaa?

-

Muut huomiot

Onko teillä muita huomioita arviomuistiossa käsitellyistä aiheista?

-

Pennanen Sari-Anna
Vantaan kaupunki - Kaupunginjohtaja